

Prosjektnummer: 17004

Prosjektnavn: Jordbærløft for Nord-Norge.

Prosjektleder: Steve Saltermark

Hovedmålet med prosjektet var å snu en negativ utvikling i det nordnorske bærmiljøet, der antall dyrkere og produksjon hadde hatt en svært negativ utvikling over flere tiår. Med kjennskap til nye produksjonsmetoder som var tatt i bruk andre steder, både innenfor og utenfor landets grenser, anså vi det som mulig å etablere bæraktiviteter som på sikt kunne bli positive tilskudd til landbruket i landsdelen. Viktige delmål var å få samlet kunnskap og erfaringer under nordlige klimaforhold, samt å bygge opp kompetanse hos rådgivere, forskere og dyrkere i nord.

Er prosjektets delmål nådd?: Ja

Prosjektets delmålforklaring: Ved prosjektstart hadde vi satt oss som mål å få etablert ei gruppe på mellom 10 og 15 dyrkere i hele landsdelen. Ved prosjektslutt har vi så langt kunnskap om det det kan bli mellom 20 og 25 dyrkere som vil være aktive i sesongen 2020. Responsen og interessen har slik sett blitt betydelig større enn hva våre forventninger var i starten. Med få bærrådgivere i landsdelen og stor geografisk spredning på dyrkerne har det blitt en krevende jobb å tilrettelegge for tilfredsstillende faglig oppfølging. Vi ser her et tydelig behov for å modernisere og effektivisere kontakt og fagutveksling mellom dyrker og rådgiver. Dette er det tatt tak i både hos oss og i fagmiljøer i landet for øvrig. Ved prosjektslutt har nye målsettinger begynt å tatt form. Med bakgrunn i avlingsresultater, interessevekst og ikke minst markedsmottakelse kan vi formulere det nye målet til at det i landsdelen bør produseres minst ett kilo bær pr. "nordlending" innen 2025. Det vil si om lag 500 tonn og tilsvare en tidobling av forventet tabel-topavling i 2020.

De viktigste resultatene fra prosjektet:

Det viktigste resultatet er at det fra sesongen 2020 vil være over 20 tunnelanlegg i drift i den nordlige landsdelen. Gjennom prosjektperioden er det registrert en jevn vekst i interessen og viljen til etablering av denne formen for bærproduksjon. I prosjektet har jordbær på Tabel-top hatt hovedfokus, men vi registrerer at langskuddproduksjon på bringebær også er kommet i gang og at det vurderes lignende produksjon på Ribes-arter. I de første par årene var det stort sett mindre etableringer på +/- ett dekar. Vi ser nå at flere er i ferd med å utvide produksjonsanleggene sine, samtidig som det også kommer nyetableringer av større anlegg. I første prosjektår (2017) ble det plantet ca. 25.000 planter og foreløpige tall for 2020 ser ut til å nærme seg 120.000 planter. Avlingsresultatene de første tre årene har i gjennomsnitt ligget på mellom 1.500 og 2.000 kg. pr. daa., og ikke vært opp mot det vi mener er realistiske å forvente – mellom 2.500 og 3.000 kg. pr. daa.. Til tross for de første års moderate resultater i antall kilo har kvaliteten jevnt over vært meget god. Kundens respons på ferske og lokalproduserte bær har vært særdeles positiv og innbefatter god betalingsvilje (+/- kr. 100.- pr. kg.). Noe av årsaken til de litt lave avlingstallene kan skyldes jakten på den optimale nordnorske jordbærsmaken. Sortsnysgjerrigheten er stor og det er så langt prøvd ut i overkant av 10 ulike sorter, av ulike plantekvaliteter, i ulike substrat og under svært ulike klimaforhold. Dette er en viktig og nyttig starfase vi må gjennom, som vil gi oss nyttig kunnskap på veien videre. Prosjektet har klart å etablere aktivitet med god geografisk spredning. De drøye 20 anleggene som vil være i drift fra sesongen 2020 vil representere de aller fleste regionene fra Sør-Helgeland i sør til Alta og Sør-Varanger i nord og øst. Denne gode spredningen gir også det beste utgangspunkt for videre synliggjøring, interesseutvikling og aktivitetsvekst. Da prosjektet startet i 2017 var gjennomsnittsalderen på dyrkerne ca. 55 år. Tilsvarende tall for de som har startet opp siden 2018 er ca. 40 år og begge kjønn er jevnt fordelt som aktive dyrkere. To svært viktige etableringer kom igang i slutten av prosjektperioden. Det ene var tunnelanlegg ved NIBIO Holt i Tromsø som etter hvert vil gi mye nyttig forskningsbasert kunnskap til dyrkerne i nord. Og den andre var med produksjon og undervisning ved Mosjøen videregående skole (den første i landet med fagtilbud; bær i tunnel/veksthus) .

Viktigste aktiviteter:

Gjennom hele prosjektperioden har det vært gjennomført et bredt spekter av aktiviteter, som har vært økende i takt med veksten i prosjektdeltakelse. Det siste prosjektåret, 2019, ble i februar innledet med informasjonsmøter i Tromsø og Vadsø! Utover i sesongen ble det avviklet et stort antall markdager/fagdager/informasjonsmøter. Samtlige av de 16 – 17 deltagende dyrkerne hadde besøk av rådgiver(e) på egen gård. Avstandene mellom prosjektdeltakerne i vår nordlige landsdel har vært en betydelig utfordring i arbeidet med å få tilrettelagt god og effektiv faglig rådgiving, og å få etablert et miljø mellom dyrkere og rådgivere. Den tradisjonelle formen for rådgiving og kontakt medfører store kostnader både økonomisk og tidsmessig. For å effektivisere arbeidet ble det denne sesongen igangsatt et forsøk med "Skype-møter". Det ble i sesongen gjennomført seks slike møter der ulike fagtemaer ble presentert og drøftet. Møtene viste seg også som svært nyttige til erfaringsutvekslinger. Lærdommen vi høstet av fjorårets prøveperiode vil bli videreført. To studieturer er gjennomført. På vårparten gikk turen til Trøndelag med besøk på bær- og fruktgården Mikkeltaug Gård og til bærprodusent; Morten Gustad. I september ble det gjennomført tur til Åland og Sverige (Uppsalaområdet). Både dyrkere og rådgivere deltok på fjorårets Bærseminar, i tillegg til at flere har gjennomført egne "studieturer" til produsenter og leverandører rundt om i landet.

Ekstra tilegnet kunnskap:

Aktivitetsveksten vi har opplevd er betydelig større enn forventet. Det må også sees i sammenheng med at det meste av arbeidet i prosjektet har vært lagt ned i å ta vare på/gi støtte til de som allerede var i gang med sin dyrking og produksjon. Rekrutteringsarbeidet har ikke hatt hovedfokus. Men bær, og kanskje jordbær i særdeleshet, har noe eget ved seg som både folk flest og ikke minst ulike medier lar seg fascinere og friste av. Dette har helt klart bidratt til oppmerksomhet og den gode rekrutteringen. I prosjektet har vi ellers erfart at det i all hovedsak er "landbruksfjerne" folk som har startet opp. De har, med svært få unntak, ingen landbruksfaglig ballast og erfaring med seg når de har valgt å begynne med bær dyrking. Mener også å se at for en del prosjektdeltakere har denne formen for bær dyrking hatt betydning for bolyst/næringsmulighet i utkantdistrikter. Vi har ikke klart å komme igang med produksjon av betydning i veksthus. Jeg tror det kan ha et stort potensiale nord i landet, og bør få et større fokus i arbeidet framover.